

Obrint camí

Constanza Forteza

Xesca Martí Llodrà (Vilafranca, 1969) és una educadora ambiental amb una trajectòria eminentment pràctica. Es podria dir que és una professional una mica privilegiada dins un àmbit on les sortides laborals encara són escasses i on més aviat abunden els recorreguts teòrics o acadèmics. Després d'estudiar ciències biològiques i una màster d'educació ambiental a la UIB, l'experiència l'ha obtinguda amb el seu treball al GOB, en els projectes d'entorn de Calvià, a la campanya "Mallorca, recicla" del Consell de Mallorca i, ja en un context cent per cent dins la seva especialitat, a la Fundació Deixalles. I si entre els col·legues abunda un cert pessimisme professional, ella més aviat s'identifica com una "ambientalista optimista" que valora com un regal el fet de fer feina a l'àmbit dels residus. "M'encanta treballar amb els residus, aquí sempre obres camins", indica. A Deixalles, després del creixement descomunal experimentat per aquesta entitat sense ànim de lucre al llarg dels darrers cinc anys, aquest camí, el repte, és ara el de professionalitzar al màxim un engranatge dedicat al reciclatge de residus en el qual treballen prop de 170 persones. Aconseguir que tothom s'oblidi de la paraula caritat i que se substitueix per la de solidaritat i, a la vegada, intentar que la Fundació, quan els residus són ja un negoci sense pal·liatius, sigui un model d'empresa diferent, però amb una oferta qualitativa.

A la Fundació Deixalles arribaren, l'any de la darrera estadística elaborada, el 2000, més de vuit tones de vidre, onze de paper, 78.000 quilograms de llaunes, 15.000 peces de mobiliari i, entre d'altres materials que provenen de la recollida selectiva en els pobles, quasi 500 quilograms de roba usada. La Fundació compta amb cinc delegacions -a Felanitx, Artà, Calvià, Palma i Sóller, gestiona

-contractats per TIRME- la planta de selecció d'envasos lleugers d'Alcúdia, manté una xarxa de botigues de venda de productes reciclats i acaba d'assolir la gestió d'una empresa de neteja. Són dades i xifres que mostren el canvi de dimensió experimentat per l'entitat al llarg dels seus quinze anys de vida, el gran bot efectuat des d'uns inicis testimonials. Deixalles, com a fundació patrocinada per

Xesca Martí es considera una privilegiada. "M'encanta treballar amb residus", indica.

l'Acció Diocesana de Càritas del bisbat i la PIMEM, manté els elements d'identificació de sempre, és a dir, dur a terme una tasca ambiental gràcies al treball de persones inserides en processos d'integració social. Però, a la ve-

una empresa solidària, es necessita certa cooperació de la societat, a la fi es necessita que la gent conegui per què paga un poc més per algunes coses". En aquest moment, la Fundació Deixalles, "pel fet mateix de funcio-

gada, travessa un punt d'inflexió, es troba en un punt dolç i a la vegada perillós, en el pas d'una estructura marcada pel voluntarisme al d'una organització empresarial que vol ser tant competitiva com social.

FORMACIÓ

Xesca Martí diu que "això va començar com una tasca caritativa". Ara "es tracta de rompre aquest concepte, una cosa és la caritat i l'altra la solidaritat. Al meu entendre, solidaritat implica obrir noves possibilitats econòmiques, fer que la gent que deixa de formar part de la marginació s'integri i que aquesta integració es faci a través de maneres diferents de fer economia". Martí responia a les preguntes de l'entrevista dos dies després d'arribar de Porto Alegre, del Fòrum Social Mundial. Per tant, tenia molt fresques al cap les idees i les metodologies que, una mica imperceptiblement, s'estenen pel món, a les xarxes de comerç just, a l'engranatge de noves empreses solidàries, a les alternatives productives que pretenen ser respectuoses amb les persones i amb el medi ambient.

"Feim un treball social i un treball productiu, en aquests quinze anys Deixalles ha demostrat que és possible fer feina social i de qualitat, que no hi ha contradiccions entre els dos conceptes".

Per a Martí, la pregunta clau és: "com es pot fer economia solidària sense educació?" Perquè, "si es promou

nar, ja fa una tasca educativa. La meua presència aquí, en un lloc específic d'educadora ambiental, ja dóna idea que els temes de difusió, de sensibilització, són fonamentals. La gent ens telefona constantment per informar-se i assessorar-se, volen saber què han de fer amb els residus, quines solucions hi ha. I nosaltres els donam resposta, feim recollida domiciliària de voluminosos i, en el pitjor dels casos, donam informació sobre com està la situació legal, la gestió, en cada apartat. Tothom identifica Deixalles amb reciclatge, això ja s'ha aconseguit".

AUDITORIES SOCIALS

A la vegada, des de la Fundació s'organitzen una sèrie d'iniciatives directament orientades a la formació. En primer lloc, visites organitzades al centre de Palma, per part de les escoles, gent gran o dels grups de voluntaris que col·laboren amb l'entitat en els pobles de l'illa. També, cursos per a la gent del carrer de tècnic de grau mitjà en tractament de residus i de medi ambient i cicles de conferències programades. Dins aquesta planificació educativa destaquen els cursos efectuats sobre auditoria social, una oferta destinada als treballadors de Deixalles amb l'objectiu d'avaluar el funcionament intern i d'incorporar els principis d'economia solidària reconeguts internacionalment. Es varen examinar, per exemple, qüestions com el nivell d'igualtat laboral, el nivell de satisfacció dels usuaris o el grau de cooperació i de comunicació entre les diverses divisions de la Fundació.

Deixalles pertany a la xarxa d'economia alternativa i solidària, REAS, i consegüentment, fa seus els quatre punts bàsics de la Carta Internacional i la combinació dels esforços paral·lels per obtenir ocupació, igualtat, respecte al medi ambient i cooperació amb els menys afavorits en qualsevol àrea d'activitat.

FEINA SOCIAL I COMPETITIVA

"Deixalles -indica Martí- no pretén guanyar doblers, no té ànim de lucre. Però aconseguim, perquè entrem dins línies de col·laboració de l'Administració o perquè desenvolupam línies rendibles, autofinançament, autonomia. De no ser així, ja no seríem aquí". Per tant, "encara que sabem que la competència augmentarà, que en matèria de residus hi haurà molt de moviment i molta d'activitat, no dubtam de la nostra continuïtat. Tenim un reconeixement, tant de la gent com de l'Administració. Hem ajudat molt a impulsar la recollida selectiva, hem fet campanyes constantment. Si en aquests moments gestionam la planta de selecció d'envasos lleugers d'Alcúdia és perquè TIRME ha confiat en nosaltres, en la nostra competència. I amb treballadors que són persones procedents de diverses problemàtiques socials. Feim un treball social i un treball productiu, crec que en aquests quinze anys Deixalles ha demostrat que és possible fer feina social i de qualitat, que no hi ha contradiccions entre els dos conceptes".

"Com es pot fer economia solidària sense educació?"

La fase següent ja és més difícil

En aquests moments, a les Balears es recicla només un 6% dels residus generats. A pesar que reciclatge i reutilització són paraules reconegudes per tots, la realitat és que encara hem de salvar un abisme per arribar a les xifres que presenten els països nòrdics, amb percentatges de reciclatge del 50% i el 60%. Xesca Martí diu que "el tema comença a calar, però encara queda per fer molta feina". Hi ha símptomes positius del canvi definitiu de mentalitat: "per exemple, quan s'instal·laren els contenidors grocs per a la recollida d'envasos, abans que es difongués la campanya informativa, els contenidors ja eren plens. Això vol dir que la gent els esperava, que moltes persones ja feien aquesta selecció a ca seva, abans de tenir el lloc on dipositar-los".

Generar menys residus. Aquest és ara l'objectiu. Encara que "és complicat, perquè significa qüestionar el model de vida que mantenim, criticar com vivim".

Però en matèria de residus encara ens falta la prova final, la més difícil de superar. "On no hi ha sensibilització - indica Martí- és en el tema de la reducció de residus. Hi ha campanyes incipients de l'Administració, però encara no hem arribat al bessó del problema". Xesca Martí afegeix que "vivim a una societat de consum i és possible que molta de gent, que secunda el reciclatge, es quedi

amb la consciència tranquil·la, ja ha complit. I encara que nosaltres, a Deixalles, visquem dels residus, intentam, dia a dia, reforçar el concepte de la minorització. A més a més, des del meu punt de vista aquest tema no es resoldrà amb campanyes, torna a ser un tema d'anar pels carrers, de parlar amb la gent, de repetir la feina que s'ha fet amb el reciclatge". Una de les conclusions extretes de Porto Alegre "és que hem

de reforçar la nostra mentalitat associativa, escoltar els diversos grups que hi fan feina, muntar equips, treballar en grup. És difícil, perquè aquí la mentalitat és molt individualista". Al marge que, en matèria de disminució de residus, el fons és més delicat, "es tracta de qüestionar el model de vida que mantenim, qüestionar el consum superflu, canviar els costums. Tots els plans de residus, els euro-

peus, els estatals i els d'aquí, estableixen una jerarquia que comença per la reducció en la generació dels residus. Però sempre és el darrer element a impulsar quan arriba l'hora de fer feina. Perquè significa criticar com vivim, i no és tan fàcil canviar el món, a la gent li fa por. Però és l'única manera".